

Nr 11.

Ankom till Riksdagens kansli den 16 april 1912, kl. 3 e. m.

Första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 11, i anledning af motion, nr 88, af herr Lindley angående skrifvelse till Kungl. Maj:t i fråga om åtgärder för inrättande af en till sjömanshusen anknuten maritim arbetsförmedling m. m.

Uti en inom Första kammaren väckt, till dess andra tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 88, har herr Lindley hemställt, *Motionen.*

»att Första kammaren för sin del ville besluta att i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och, därest denna därtill föranleder, om förslag

dels till inrättandet af en till sjömanshusen anknuten maritim arbetsförmedling och

dels till en för sjöfolket afsedd arbetslöshetsförsäkringskassa.»

Beträffande motiveringen tillåter sig utskottet hänvisa till motionen.

Vid 1911 års riksdag väckte motionären i Andra kammaren en motion, i hvars senare del gjordes samma hemställan som i den nu förevarande.

På tillstyrkan af sitt tredje tillfälliga utskott biföll Andra kammaren motionen i denna del. På hemställan af sitt andra tillfälliga utskott afslog emellertid Första kammaren motionen äfven i denna del med 77 röster mot 44, hvilka tillföllo en af herr Pers afgifven reservation med yrkande att Första kammaren måtte biträda Andra kammarens i ärendet fattade beslut.

I sitt utlåtande nämnda år erinrade Andra kammarens tredje tillfälliga utskott om att det af ålder tillkommit sjömanshusen att förmedla platser samt att denna skyldighet äfven bibehållits i ett af särskilda

Bihang till Riksdagens protokoll 1912. 12 saml. 2 afd. 11 häft. (Nr 11.) 1

*Motive-
ringen.*

*Liknande
motion år
1911.*

*Andra
kammarens
utskotts
yttrande år
1911.*

kommitterade den 18 maj 1907 afgifvet förslag till förordning om sjömanshus m. m. Såsom skyldigheten dittills tillämpats hade emellertid enligt utskottets förmenande effektiviteten och nyttan af denna arbetsförmedling varit ringa. För vinnande af större effektivitet borde därför en samverkan mellan samtliga sjömanshus äga rum, hvarjämte arbetsförmedlingsinspektören borde få i uppdrag att dels tillhandagå med upplysningar och råd vid en sådan organisation inom sjömanshusen äfvensom utföra tillsyn öfver desamma, hvarigenom ett samarbete mellan dessa och de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna skulle kunna åvägabringas. Såsom stöd för sin mening åberopade utskottet ett yttrande i kommerskollegii utlåtande den 9 januari 1911 angående ofvanberörda förslag till sjömanshusförordning, däri kollegium anförde, att, enligt dess förmenande, ett vida bättre resultat af sjömanshusens förmedlingsverksamhet skulle kunna uppnås, därest samarbete anordnades mellan sjömanshusen inbördes och verksamheten i en eller annan form anknötes till den öfriga offentliga arbetsförmedlingen i riket.

Vidkommande frågan om en arbetslöshetsförsäkringskassa framhöll utskottet, att sjöfolket i flera afseenden intoge en särställning i jämförelse med öfriga yrkesarbetare. Utskottet påpekade sålunda de momentant återkommande perioderna af oförvårdad arbetslöshet, svårigheterna för sjöfolket att härunder förskaffa sig tillfälligt arbete på land m. m. Enligt utskottets förmenande föreläge därför fog för ett ordnande af arbetslöshetsförsäkring för sjömännens vidkommande före öfriga yrkesarbetare. Här för kräfdes emellertid ökade afgifter från sjöfolkets sida, hvilka afgifter borde göras obligatoriska.

Första kammarens andra tillfälliga utskott anförde följande:

»Till hvad Andra kammarens utskott anförde anser sig Första kammarens utskott böra, i afseende å frågan om till sjömanshusen anknuten arbetsförmedling, tillägga följande.

I dess ofvanberörda yttrande har kommerskollegium ock förklarat sig anse det böra fastslås, att den sjömanshusombudsmannen åliggande arbetsförmedlingen skall ombesörjas afgiftsfritt. Sedan Kungl. Maj:t anbefallt kommerskollegium att till Kungl. Maj:t inkomma med förslag till villkor och bestämmelser för erhållande af understöd från de anslag, Riksdagen på extra stat anvisat för åren 1910 och 1911 till befrämjande och organiserande af den offentliga arbetsförmedlingen i riket, har kollegium vidare i underdånig skrifvelse den 12 november 1910 bland annat såsom ett viktigt önskningsmål framhållit, att med afseende å den arbetsförmedling, som redan länge ombesörjts af sjömanshusen och hvilken allt fortfarande torde böra af dem handhafvas, en samverkan kommer till stånd, äfvensom att denna speciella gren af arbetsförmedlingen bringas

Första
kammarens
utskotts
yttrande
år 1911.

i närmaste möjliga samband med den af det offentliga upprättade allmänna arbetsförmedlingen.

Kungl. Maj:t har sedermera den 25 november 1910 dels utfärdat nådig kungörelse angående understöd af statsmedel för åren 1910 och 1911 till befrämjande af den offentliga arbetsförmedlingen i riket, dels ock förordnat, att för den närmaste handläggningen inom kommerskollegium af ärenden rörande den offentliga arbetsförmedlingen samt af statistiken angående förmedlingsverksamheten och arbetsmarknadens läge äfvensom för verkställande af inspektion af de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna i riket skall från och med ingången af år 1911 tillsvidare hos kollegium anställas en tjänsteman med benämningen arbetsförmedlingsinspektör.

Enligt nyssberörda nådiga kungörelse må understöd tilldelas arbetsförmedlingsanstalt endast under förutsättning att arbetsförmedlingen afser *allt slags arbete* för såväl män som kvinnor samt i regel icke medför några särskilda kostnader för arbetsgifvare och arbetare, som anlita densamma.

Lägger man härtill att, enligt hvad af diskussionen i denna fråga i Andra kammaren synes framgå, den i motionen omförmälda Sveriges redareförenings platsförmedlingsbyrå åtminstone för det närvarande arbetar på ett tillfredsställande sätt, torde häraf följa, att något verkligt behöf icke förefinnes att nu begära utredning och förslag för inrättandet af en särskild till sjömanshusen anknuten maritim arbetsförmedling.

Vidkommande slutligen frågan om en för sjöfolket afsedd arbetslöshetsförsäkringskassa, som skulle garantera ett säkert stöd vid eventuellt inträffad arbetslöshet, erinrar utskottet om, att, då fråga i Första kammaren under sistlidet års riksdag förevar om en skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning rörande arbetslöshetsförsäkring m. m., Första kammaren — sedan dess första tillfälliga utskott, med erkännande af den stora betydelse frågan om bekämpande af arbetslösheten och dess vådor ägde, förklarat sig anse, att den säkerligen vidtomfattande utredningen af detta spörsmål ej borde företagas, förrän frågan om ålderdoms- och invaliditetsförsäkringen först blifvit löst samt kostnaden härför sålunda kunde öfverskådas — utan diskussion biträdt sitt utskotts förslag.

Utskottet, som ej delar den af motionären och Andra kammarens utskott uttalade åsikt, att det för sjömän skulle vara svårare än för andra att skaffa sig tillfälligt arbete, och att däraf skulle betingas »fog för ett ordnande af arbetslöshetsförsäkring för deras vidkommande föreofriga yrkesarbetare», anser skäl icke förefinnas för Första kammaren att,

särskildt hvad sjöfolket beträffar, frångå sin vid sistlidet års riksdag uttalade åsikt angående arbetslöshetsförsäkringen i allmänhet.

På grund af hvad utskottet sålunda anfört, hemställer utskottet, att Första kammaren icke måtte biträda Andra kammarens i ärendet fattade beslut.»

*Utskottets
yttrande.
Arbetsför-
medling.*

Under de senaste åren har nästan all arbetsförmedling här i riket för annat sjöfolk än maskinister ombesörjts af Sveriges redareförenings platsförmedlingsbyråer, hvilka finnas inrättade å de flesta stapelplatser i riket af någon betydelse. Såvidt utskottet kunnat inhämta, har denna verksamhet varit till gagn äfven för sjöfolket; och hafva några olägenheter af densamma i det stora hela hittills icke kunnat förmärkas.

Det oaktadt kan utskottet icke finna denna anordning af sjöfolkets arbetsförmedling principiellt riktig, då, enligt utskottets förmenande, arbetsförmedling helst bör vara offentlig och såsom sådan själfständig i förhållande till såväl arbetsgifvare som arbetare.

En lösning i enlighet med denna princip finner utskottet kunna vinnas genom anknytning af denna gren utaf arbetsförmedling till sjömanshusen, hvilka genom sin organisation måste anses väl lämpade för en dylik verksamhet.

Ett betydelsefullt steg i denna riktning har äfven tagits genom den bestämmelse, hvilken i detta hänseende inrymts i förordningen den 13 juli 1911 angående sjömanshusen i riket och som innebär en väsentlig utvidgning af den arbetsförmedlingsverksamhet, som äfven enligt förut gällande bestämmelser ålåg sjömanshusombudsmannen.

Enligt den intill 1911 års utgång gällande sjömanshusförordningen af den 4 mars 1870 ålåg det nämligen sjömanshusombudsman »att föra förteckning öfver sjöfolk af olika grader, som anmälde sig till erhållande af sjötjänst, samt meddela fartygsredare och befälhafvare, som önska förhyra sjöfolk, anvisning å tjänstsökande jämte de upplysningar angående deras föregående tjänstgöring, som äro att tillgå vid sjömanshuset».

I nu gällande förordning af den 13 juli 1911 har, jämte det denna bestämmelse bibehållits, därtill ytterligare fogats det åliggandet, att äfven »tillhandagå sjöman med upplysning om till buds stående sådan tjänst».

Genom införandet af denna bestämmelse kan sålunda sjöfolkets arbetsförmedlingsfråga anses hafva blifvit i princip löst.

För att sjömanshusens arbetsförmedling skall kunna fullt motsvara sitt ändamål fordras dock, att en samverkan mellan de olika sjömanshusen kommer till stånd, samt att denna speciella gren af arbetsförmedlingen bringas i närmast möjliga samband med den allmänna arbetsförmedlingen.

För vinnande af en sådan samverkan anser utskottet vara af betydelse, hvad som uttalas i kommerskollegii förenämnda utlåtande den 9 januari 1911 eller att »sedan numera en särskild arbetsförmedlingsinspektör blifvit tillsatt, har denne själfvallet att ägna sin uppmärksamhet åt dessa förhållanden och föreslå å sjömanshusens verksamhet å detta område de åtgärder till främjande af förevarande slags arbetsförmedling, som kunna finnas tjänliga.»

Enligt hvad utskottet inhämtat, har också arbetsförmedlingsinspektören haft sin uppmärksamhet riktad på denna gren af den offentliga arbetsförmedlingen; och har han för afsikt att till nästa förmedlingskonferens föranstalta om inkallande af ombud jämväl för sjömanshusen.

Så länge det direkta öfverinseendet öfver sjömanshusens arbetsförmedlingsverksamhet icke tillhör arbetsförmedlingsinspektören, torde dock något mera afsevärdt resultat af dennes verksamhet i förevarande afseende icke vara att förvänta.

I kommerskollegii utlåtande den 28 februari 1912 angående inrättande af en socialstyrelse har emellertid kollegium med afseende på den af sjömanshusen bedrifna arbetsförmedlingen uttalat, att »kollegium anser lämpligt att densamma omedelbart ställes under öfverinseende af socialstyrelsen, som alltså skall hafva att bland annat meddela instruktioner angående denna gren af sjömanshusens verksamhet, särskildt i syfte att befordra dess anknytning till den offentliga arbetsförmedlingen.»

I öfverensstämmelse härmed har också chefen för civildepartementet vid tillstyrkan af propositionen angående socialstyrelse anført, att ledningen af den af sjömanshusen utöfvade arbetsförmedlingen borde helt öfverflyttas till socialstyrelsen, en åtgärd, som borde vara ägnad att i hög grad underlätta ordnandet af »den maritima arbetsförmedlingen».

Då sålunda åtgärder för inrättande af en maritim arbetsförmedlingsanstalt dels redan vidtagits dels ock ytterligare sådana jämväl äro att påräkna, finner utskottet någon skrifvelse i ärendet icke vara erforderlig.

Vidkommande frågan om en för sjöfolket afsedd arbetslöshetsförsäkringskassa vill utskottet erinra därom, att Kungl. Maj:t den 17 november 1911 beslutit, att inom civildepartementet en utredning skall äga rum rörande arbetslöshetsförsäkringens utveckling samt nuvarande läge i utlandet och i Sverige, samt att Kungl. Maj:t i sammanhang därmed uppdragit åt viss person att inom departementet biträda såväl vid berörda utredning som vid utarbetandet af de förslag i ämnet, hvartill utredningen kunde gifva anledning. I sitt anförande till statsrådsprotokollet sistnämnda dag framhåller chefen för civildepartementet, att han icke för närvarande kunde

*Arbets-
löshets-
försäkring.*

uttala någon mening om arten och formen för det allmännas åtgärder på arbetslöshetsförsäkringens område.

Innan sålunda ens principerna för den blifvande arbetslöshetsförsäringen blifvit fastställda, synes utskottet icke lämpligt, att den igångsatta allmänna utredningen sönderbrytes för genomförande af sjöfolkets arbetslöshetsförsäkring. Med hänsyn till att sjöfolket vid rådande arbetsbrist är hänvisadt till att söka skaffa sig arbete inom andra yrken, torde det vara uppenbart, att frågan om deras arbetslöshetsförsäkring måste lösas i samband med öfriga yrkesarbetares.

Därest under utredningen af frågan om arbetslöshetsförsäkring befinnes, att frågan bör genomföras successivt för olika yrken, torde möjligen kunna ifrågasättas, huruvida sjömännen härvidlag böra gifvas företräde.

*Understöds-
kassa.*

Ehuru utskottet sålunda finner öfvervägande skäl tala för att frågan om sjöfolkets arbetslöshetsförsäkring icke utbrytes från den allmänna utredningen angående arbetslöshetsförsäkringen, har utskottet likväl funnit sig böra taga i allvarligt öfvervägande, huruvida icke, i afvaktan på denna frågas lösning, åtgärder kunna vidtagas för lindrande af den nödställda belägenhet, hvari sjöfolket ofta råkar till följd af oförvårdad arbetslöshet.

Det torde icke af någon, som äger närmare kännedom om sjöfolkets lefnadsförhållanden, kunna bestridas, att sjöfolket mer än andra yrkesarbetare äro utsatta för ofta påkommande perioder af oförvårdad arbetslöshet. Till följd af särskildt vårt lands klimatiska förhållanden samt i allmänhet de starka växlingarna på fraktmarknaden blir arbetstillgången synnerligen ojämn. Sjöfolkets ovana vid förhållandena på land gör det svårt — särskildt för dem, som äga en utpräglad fallenhet för sjömansyrket, — att under dessa tider förskaffa sig annat arbete.

Särskildt bekymmersam blir arbetslösheten för sjömän, då de till följd af fartygets förolyckande, kondemnation, arbetsbrist i utländska hamnar o. d. blifva hemsända från utlandet. Ofta brutna af fysiska och psykiska lidanden och genom skeppsbrott beröfvade sina tillhörigheter sakna de vanligen, till följd af långvarig bortovaro från hemorten, närstående, som kunna hjälpa dem. Så länge sjömännen befinna sig på utländsk ort kunna de genom konsulerna få understöd, men vid framkomsten till närmaste svenska hamn, eventuellt hemorten, upphör detsamma. Endast i sällsynta undantagsfall kan arbetslös sjöman genom fattigvården komma i åtnjutande af understöd. Hans belägenhet är nämligen mera sällan sådan att han lagligen är berättigad till dylikt.

Den tillfälliga arbetslösheten innebär äfven ett väsentligt hinder för

skapande af en duglig svensk sjömansstam. Genom att sjömännen under perioder af arbetslöshet tvingas att skaffa sig arbete på land, stegras ytterligare den under senare år alltmera framträdande öfvergången mellan sjömansyrket och andra yrken, hvilken öfvergång visserligen gör det lättare för sjöfolket att under arbetslöshetstider få arbete på land men som ingalunda torde vara till bättnad för själfva sjömansyrket. Vidare torde under perioder af tillfällig arbetslöshet svenska sjömän och ofta de för sitt yrke mest hängifna i stor utsträckning begifva sig ur riket för att söka hyra i utländsk kofferditjänst, där de sedan icke sällan kvarstanna.

Genom bestämmelse, som influtit i den nya sjömanshusförordningen af den 13 juli 1911, hafva sjömanshusen beredts möjlighet att utdela understöd åt arbetslösa sjömän. Enligt förut gällande bestämmelser ägde sjömanshusen utdela allenast årliga understöd åt behöfvande sjömän, som af kroppsskada, sjuklighet eller ålderdomsbräcklighet ej kunna vidare göra sjötjänst, samt åt sjömans änka och barn. Enligt den nya förordningen däremot kunna jämväl tillfälliga mindre understöd till behöfvande sjömän eller sjömäns änkor och barn af sjömanshusdirektion efter omständigheterna utdelas.

Enligt hvad utskottet inhämtat, äro emellertid sjömanshusens kassor så strängt anlitade för utdelande af årliga understöd till icke arbetsföra sjömän samt till sjömäns änkor och barn, att några afsevärda belopp icke kunna tagas i anspråk för tillfälliga understöd åt arbetslösa sjömän. Visserligen utvisa sjömanshusens räkenskaper icke oväsentliga öfverskott, men torde dessa med nödvändighet böra afsättas för att sjömanshusen framdeles skola kunna möta de betydligt ökade utgifter, som äro att emotse till följd af handelsflottans ständiga tillväxt och det därigenom ökade antalet sjömän. Med hänsyn härtill hafva också de årliga understöden från sjömanshusen måst hållas vid synnerligen låga belopp samt många eljest understödsberättigade icke kunnat erhålla understöd. I den mån öfverskotten framdeles kunna tagas i anspråk, böra de därför i första hand användas att bringa ändring i dessa förhållanden.

Några belopp af betydenhet torde därför icke inom en afsevärd tid vara att påräkna från sjömanshusen för tillfälliga understöd.

På grund häraf har utskottet funnit det synnerligen önskvärdt, om tillsvidare och intill dess frågan om arbetslöshetsförsäkring för sjömän kan blifva slutligen ordnad sjömanshusen genom statsanslag eller annorledes kunde sättas i tillfälle att i större omfattning än för närvarande är förhållandet lämna tillfälliga understöd åt behöfvande arbetslösa sjömän. De medel, som sålunda skulle ställas till sjömanshusens förfogande, borde af sjö-

manshusen förvaltas skilda från öfriga tillgångar och användas uteslutande till det med dem särskildt afsedda ändamålet.

På grund af hvad sålunda anförts får utskottet hemställa,

dels att Första kammaren icke måtte bifalla motionen i hvad den afser inrättande af en maritim arbetsförmedling,

dels ock beträffande frågan om en arbetslöshetsförsäkringskassa, att Första kammaren ville i så måtto bifalla motionen, att kammaren för sin del beslutar, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t måtte taga under öfvervägande, huruvida icke tills vidare och intill dess frågan om arbetslöshetsförsäkring för sjömän kan blifva slutligen ordnad sjömanshusen genom statsanslag eller annorledes må kunna sättas i tillfälle att i större omfattning än för närvarande är förhållandet lämna tillfälliga understöd åt behöfvande, arbetslösa sjömän.

Stockholm den 16 april 1912.

På utskottets vägnar:

G. LAGERBJELKE.

Reservation af herrar greve Lagerbjelke, Danström och greve Spens i hvad angår understöds-kassa.
